

چگونه شوروی مجبور شد آذربایجان را تخلیه کند؟

۱۷ فروردین ۱۳۹۴ ساعت ۱۷:۲۷

خسرو معتضد نویسنده و مورخ در گفت و گویی در مورد سالروز امضای قرارداد قوام- سادچیکف و نقش آن در تاریخ معاصر اظهار داشت: استالین قصد داشت ۵ استان شمالی را زمینه خاک روسیه کند.

به اعتقاد وی ، بعد از گذشت چندین دهه و با تجزیه اتحادیه شوروی و رو شدن اسنادی از آن دوران، متوجه می شویم. استالین قصد داشت ۵ استان شمالی را زمینه خاک روسیه کند. در ۱۹۹۹ چند دانشگاه مانند دانشگاه پاریس و دانشگاه آمریکایی آذربایجان آمریکا و جمهوری ارمنستان، گرجستان اسناد کگ. ب را منتشر کردند. که این اسناد نشان داد چرا استالین برای گرفتن امتیاز نفت شمال اصرار داشته است.

حزب توده موافق دادن امتیاز نفتی به شوروی بود

معتضد با بیان اینکه در دوران صدارت قوام سرگئی کافتارادزه معاون کمیسر خارجی شوروی به ایران می آید و با آقای ساعد نخست وزیر ملاقات کرده بود، گفت: حزب توده پیرو سفر معاون کمیسر خارجی شوروی، شروع به تبلیغات می کند که ملت ایران خواهان دادن امتیاز نفت به شوروی است و باید تبعیض از بین برود.

وی با اشاره به اینکه دولت ایران سرگئی را دست خالی برمی گرداند. گفت: روس ها یک سازمان بین المللی را که کمینترن بود ایجاد کردند و افرادی را به کشورهای مختلف می فرستادند تا با آموزش افراد زمینه انقلاب کارگری - کمونیستی را در آن کشور فراهم کنند. فردی را به ایران فرستاد که کمونیست های ایرانی را آموزش دهد.

معتضد ادامه داد: این معلم کمونیست روسی، شخصی به نام میرجعفر پیشه وری را که در زندان رضاشاه به اتهام جاسوسی به سر می برد را پیدا کرد. وی از سال ۱۳۰۹ تا ۱۳۲۰ در زندان بود بعد از شهریور ۱۳۲۰ از زندان آزاد شد و پیشه وری یک روزنامه دست چپی به نام «آژیر» منتشر کرد.

نویسنده کتاب «یکصد سال فراز و فرود» گفت: اعضای حزب توده افرادی مانند فریدون کشاورز و ایرج اسکندری پیشه وری را بیسواد می دانستند به همین دلیل او را قبول نداشتند. پیشه وری در جوانی در قفقاز کارگری می کرده است. همراه با کار به

حزب توده تصمیم گرفت در آذربایجان شورش راه‌اندازی کند

وی افزود: حزب توده تصمیم گرفت در آذربایجان شورش راه‌اندازی کند. حزب توده اردشیر آونسیان را به نمایندگی از حزب به آذربایجان فرستاد. ترک‌های آذربایجان چون مسلمان بودند اردشیر آونسیان را قبول نداشتند. به طور مثال خلیل ملکی یکی از طرفداران حزب توده به حزب توده اعتراض می‌کند که چرا در ساختمان کمیته مرکزی به جای استفاده از عکس‌های ستارخان و باقرخان از عکس‌های لنین استفاده می‌کند.

نویسنده کتاب «شبکه نظامی حزب توده» ادامه داد: دولت شوروی که تمام آذربایجان را اشغال کرده بود به حزب دموکرات کمک می‌کند. تا پیشه‌وری اعلام استقلال کند و آذربایجان ایران را از ایران جدا کند.

وی افزود: اسناد جدید که در باکو منتشر شده شخصی به نام جلیل حسن اف که آدم باسوادی است، استاد دانشگاه باکو است کتابی به نام آذربایجان در آستانه جنگ سرد منتشر کرده است در آنجا می‌گوید شوروی ۶۰۰ افراد متعصب انقلابی که به کمونیست باور داشتند به آذربایجان فرستاد جالب این است که کنسول انگلیس در تبریز می‌گوید آذربایجانی‌ها هیچ‌گونه میل جدایی از ایرانیان ندارند - مردم آذربایجان به شدت مردم مذهبی و وطن‌پرست هستند - هیچ علاقه‌ای به جدا شدن از ایران ندارند.

معتضد گفت: حزب دموکرات و پیشه‌وری از شهریور ۲۰ شروع به تبلیغات می‌کنند که ترک با فارس فرق دارد و برای جداسازی آذربایجان افسر شهربانی و رئیس ایلچی را می‌کشند و پای او را اره می‌کنند.

بعد از جنگ جهانی دوم ایرانیان راضی به نخست‌وزیری قوام بودند

وی با اشاره وضعیت تاریخی که قوام قدرت را به دست گرفت، افزود: در چنین وضعیتی حکیم‌الملک نخست‌وزیر شد که فراموسون بود و استالین هم او را قبول نداشت مجموعه عوامل دست به دست هم می‌دهد که مجلس مجاب شود کابینه‌اش را ساقط کند.

این مورخ و روزنامه‌نگار ادامه داد: بعد از حکیم‌الملک، صدرااشراف نخست وزیر می‌شود که نمی‌تواند پیش از چهل روز حکومت کند دستور قلع و قمع شورش تبریز را می‌دهد که آنهم به جایی نمی‌رسد. و چون سربازان شوروی در شریف آباد قزوین جلوی ارتش ایران را می‌گیرند حتی ارتش هم وارد عمل نشد بلکه ژاندارم‌ها بودند فرمانده لشکر تبریز شخصی به نام سرتیپ درخشانی بود که بعدها مشخص شد وی از سال ۱۳۱۸ که اخراج شده بود با روس‌ها نیز ارتباط داشت.

وی افزود: پادگان تبریز در دست ارتش روس بود ارتش ایران در باغ کشاورزی مستقر بودند که اطرافش را سیم خاردار کشیدند و مناسب دفاع نبود. لشکر تبریز که بیشتر از هزار نفر نبود در شهر رضائیه و ارومیه مقاومت می‌کند در چنین وضعیتی دوباره چشم‌ها متوجه قوام‌السلطنه شده بود و بزرگان به خانهاش می‌روند و با خواهش و تمنا از او می‌خواهند نخست‌وزیری را بپذیرد.

این مورخ با اشاره به اجماعی که برای نخست‌وزیری قوام ایجاد شد گفت: شوروی‌ها نسبت به قوام خوشبین بودند و حزب توده هم از او حمایت می‌کرد قوام در حالی کابینه خودش را تشکیل می‌دهد که دوره مجلس در حال تمام شدن است نیروهای سیاسی تبلیغات را برای کسب کرسی‌های مجلس آغاز کرده بودند.

وی گفت: حزب توده نیز از قوام حمایت می‌کند و ارتش شوروی برای که ایران ترک کند خواستار کسب امتیاز نفت شمال شد قوام بلافاصله اعلام می‌کند که شخصا به روسیه می‌رود تا با ژنرال روسی ملاقات کند دولت شوروی هواپیما می‌فرستد قوام با هیأتی قوی که شامل چند روزنامه‌نگار و روسی دان برجسته است به شوروی می‌رود.

معتضد ادامه داد: این افراد مانند حمید سیاح و نفیسی بودند که به اتفاق قوام به باکو می‌روند یک شب در باکو اقامت می‌کنند و بعد به مسکو می‌روند هواپیمای آن زمان ضریب امنیتی پایینی داشتند. در مسکو مورد استقبال مولوتوف قرار می‌گیرد همراهان در هتل بزرگ مسکو جای می‌گیرند و قوام در یکی از کاخ‌های تزاری سکونت می‌کند.

استالین در مذاکرات به قوام بی‌اعتنایی می‌کند

وی ادامه داد: قوام در اتاق کار استالین در کاخ کرم‌لین با او ملاقات می‌کند. استالین بسیار به قوام بی‌اعتنایی می‌کند با اکراه یک صندلی می‌آورند تا قوام بنشیند.

معتضد ادامه داد: قوام با بی‌اعتنایی استالین روبه‌رو می‌شود دست به جیب می‌شود سیگاری از جیبش بیرون می‌آورد به این ترتیب استالین ناچار می‌شود برای او فن‌دک بزند. قوام به زیرکی استالین را از حالت اربابی خارج می‌کند.

وی افزود: مذاکره با قوام گاهی اوقات ساعت‌ها طول می‌کشید این در حالی بود که قوام دچار بیماری پروستات بوده است مجبور بود مدام در مدت کوتاه به دستشویی برود و در مذاکره به شدت درد می‌کشیده است. پدر سعید نفیسی دکتر بود در آن سفر قوام را معالجه می‌کرد. قوام شخصیت کاریزما داشت مدام به ملاقات استالین می‌رود و گفت‌وگو می‌کند و مرتب استالین به او حمله می‌کند.

استالین وقتی عصبانی می‌شد نقاشی می‌کرد

معتضد ادامه داد: استالین وقتی عصبانی می شد عکس گرگ در کاغذ می کشید در یکی از دیدار با قوام بیش از ۱۰۰ گرگ در کاغذ کشید و مدام پیپ می کشید با این استدلال که ایران بعد از پایان جنگ جهانی اول مدعی بود باید قفقاز و ترکمنستان به ایران برگردد ایران را متهم به دشمنی با شوروی می کرد. قوام پاسخ داد دولت قاجار خواهان بازگشت سرزمین های قفقازی بود بود در حالی که دولت جدید چنین نظری ندارد.

استالین پرسید چرا آن دولت چنین درخواستی داشت قوام پاسخ داد دولت تزار که توسط کمونیست های شوروی ساقط شد دولت زورگویی بود ما از زمانی که آقای لنین سر کار آمد خواهان همکاری و گسترش روابط با شوروی هستیم. در حال حاضر روابط ایران با شوروی دوستانه است. و ایران جز اولین کشوری بود که شوروی و انقلاب کمونیستی شوروی را به رسمیت شناخت.

نویسنده کتاب «سی سال جاسوسی در ارتش شاه» ادامه داد: قوام یک دیپلمات کامل بود بسیار اروپائیان آدم های دلال و حسابگر هستند و امروز در بحث مسئله هسته ای وقتی مذاکره آقای ظریف را با این آدم ها می بینید همیشه ظریف لبخند به لب دارد اما من مطمئن هستم از ته دل در حال گریه است قوام همیشه در برابر استالین می خندید و با زیرکی رفتار می کرد هرچه استالین بداخلاقی می کرد در عوض قوام دیپلماتیک جواب می دهد.

وی گفت: همراهان قوام توضیح می دهند که قوام بعد از مذاکره با استالین وقتی به کاخ برمی گشت آن اندازه اذیت می شد که گریه می کرد و به همراهانش شکوه می کرد آنقدر استالین بی ادب است که دود پپیش را به صورت من می زند.

معتضد با اشاره به رفتار دیپلماتیک قوام گفت: اما قوام با وجود این بد اخلاقی ها دیپلماتیک رفتار می کرد و یک بسته چای و توتون لاهیجان را به عنوان هدیه برای استالین برد و گفت این هدیه کارگران ایرانی به شما است که استالین بسیار خوشحال شد. در طول مذاکره قوام نامید شد و به استالین می گوید شما که قانع نشدید به همین دلیل من فردا مسکو را به سمت ایران ترک می کنم.

این نویسنده ادامه داد: استالین قوام را به ضیافت شام دعوت می کند و قوام می گوید من به اتفاق همه اطرافیان خدمت می رسم و استالین ضیافت عالی برگزار می کند و در ضیافت آخرین گفت و گو انجام می شود قوام از استالین می پرسد در نهایت نظر شما چیست؟ استالین جواب می دهد که نظرم این است که شرکت تشکیل بدهیم و قوام می گوید به این دلیل دست من باز شد. چون دکتر مصدق طرحی را به تصویب مجلس رساند که در زمان اشغال به شرکت خارجی نباید امتیاز داد.

وی گفت: استالین از قوام می پرسد چرا؟ مجلس را منحل نمی کنید. قوام جواب می دهد اگر شما سربازان را از ایران خارج کنید من به شما قول می دهم مجلسی از طرفداران من تشکیل می شود و کسانی که به هدف های من اعتماد دارند به مجلس می روند و من قول می دهم امتیاز شرکت نفت را به تصویب برسانم.

معتضد در پایان خاطرنشان کرد: نامه‌هایی که قوام به سفیر شوروی نوشت شاهکار است در آن نامه‌ها توضیح می‌دهد مردم آذربایجان به هیچ روی خواهان جدایی از ایران نیستند و مسئله آذربایجان مسئله داخلی است و همیشه از نظر نژاد جز ملت ایران بودند زبان دلیل بر جدایی نیست.

منبع: فارس

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۹۹۹۶/شوروی-چگونه-آذربایجان-مجبور-شود-چگونه>